

Rättsavdelningen
Carina Carmona
carina.carmona@socialstyrelsen.se

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Börja med barnen! Följ upp hälsa och dela information för en god och nära vård (SOU 2021:78)

(Ert dnr S2021/06815)

Socialstyrelsen är huvudsakligen positiv till utredningens förslag och delar dess bedömningar. Socialstyrelsen vill dock understryka att de förslag som lämnas om att utreda möjligheterna till en utökad insamling av personuppgifter vid myndigheten kommer att vara krävande avseende både tid och resurser, samt att det sannolikt inte är möjligt att reglera en sådan utökning enbart genom myndighetens bemyndiganden att utfärda föreskrifter i olika registerförfattningar. Socialstyrelsen lämnar vissa synpunkter och kommentarer på områden som är relevanta för myndighetens verksamhet enligt nedan.

5.1 Uppföljning av barns och ungas hälsa

Socialstyrelsen delar utredningens bedömning om att det är nödvändigt att följa upp olika aspekter rörande barns och ungas hälsa utifrån ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv, samt att det finns ett behov av ett helhetsperspektiv från graviditet till och med 20 års ålder.

Socialstyrelsen tillstyrker förslagen om att Socialstyrelsen ska utreda om det är möjligt och lämpligt att följa barns och ungas hälsa i hälsodataregister, respektive utreda om det är möjligt och lämpligt att i ett hälsodataregister behandla uppgifter om barn och unga som fått hälso- och sjukvård inom elevhälsans medicinska insatser, samt lämna nödvändiga författningsförslag i båda fall.

Socialstyrelsen vill härvid nämna att myndigheten har två befintliga uppdrag, *Uppdrag att kartlägga datamängder av nationellt intresse på hälsodataområdet* (S2021/05369) respektive *Uppdrag att genomföra en förstudie avseende ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga* (S2021/06171), som tangerar dessa frågor. Socialstyrelsen vill även hänvisa till förslaget i utredningen *När behovet får styra – ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa* (SOU 2021:8), rörande att tandhälsoregistret bör utökas till att omfatta alla åldrar. Detta skulle innebära att registret omfattar tandhälsa och munstatus samt regelbunden och fullständig tandvård till barn och unga vuxna, vilket också är en

fråga som ses över inom ramen för Socialstyrelsens befintliga regeringsuppdrag enligt ovan.

Mot bakgrund av att det redan finns två övergripande uppdrag som kan analysera behoven och uppnå en bättre uppföljning för barn och unga enligt de två förstnämnda uppdragen ovan, bedömer Socialstyrelsen att det är av vikt att man ser över huruvida det finns möjlighet att utvidga något eller båda av de befintliga regeringsuppdragen. Detta för att förhoppningsvis kunna uppnå en samordnad översyn av frågorna samt att möjliggöra värdefulla synergieffekter.

Vad gäller det tredje förslaget i avsnittet, rörande att Socialstyrelsen ska få i uppdrag att utreda om det är möjligt och lämpligt att i ett hälsodataregister behandla uppgifter om barn och unga som fått hälso- och sjukvård vid ungdomsmottagningar samt lämna nödvändiga författningsförslag, är myndigheten också positivt inställd. Socialstyrelsens slutrapport *Uppföljning av primärvård och omställningen till en mer nära vård, Deluppdrag I – Nationell insamling av registeruppgifter från primärvården* omfattar förslag på vad som bör ingå i en insamling från primärvården, och myndigheten har inom ramen för denna kommit fram till att det i dagsläget inte är lämpligt att samla in uppgifter från ungdomsmottagningarna. Detta mot bakgrund av att det saknas en övergripande organisations- och ledningsstruktur, liksom nationella rekommendationer och kvalitetsindikatorer för denna typ av verksamhet, vilket kan göra det svårt att jämföra och utvärdera verksamheterna nationellt, samt att en insamling från ungdomsmottagningar skulle omfatta ytterst känsliga personuppgifter avseende barn och ungas sexuella respektive psykiska hälsa.

Socialstyrelsen konstaterar dock att det är angeläget att följa upp och säkra alla delar av den hälso- och sjukvård som ges till barn och unga, även det som sker inom ungdomsmottagningarna, samt att det kan finnas ytterligare frågor att ta ställning till rörande dessa mottagningar. Det bör i sådant fall i ett eventuellt uppdrag även övervägas vilka uppgifter som är lämpliga att följa upp i ett hälsodataregister och säkerställa att det finns ett behov av de uppgifter som inhämtas i förhållande till ändamålet med insamlingen av dessa. Även vad gäller detta föreslagna uppdrag anser Socialstyrelsen att ett övervägande bör ske avseende möjligheten att utvidga ett pågående regeringsuppdrag, för att med tydlighet omfatta även relevanta uppgifter som en utredning kring ungdomsmottagningar bör beröra.

Slutligen noterar Socialstyrelsen att utredningen hänvisar till det förslag om bemyndigande att meddela föreskrifter om hälso- och sjukvårdens arbete för att främja hälsa och förebygga ohälsa hos barn och unga som lagts fram i delbetänkandet *Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga* (SOU 2021:34). Som Socialstyrelsen har påtalat i sitt yttrande över detta delbetänkande, är det en förutsättning för välfungerande myndighetsföreskrifter att det finns en tydlig förankring i överordnad författning, vilken styr den delegation som lämnas till Socialstyrelsen för att kunna ge vidare regler på området.

5.3.1 Uppdrag till Socialstyrelsen att stödja genomförandet av den nationella hälsovårdsreformen

Socialstyrelsen tillstyrker det föreslagna uppdraget. Ett genomförande av en sådan reform behöver stödjas så att det sker på ett jämlikt sätt över landet. Genom nationella indikatorer kan utvecklingen följas på ett jämlikt sätt och ge förutsättningar för jämförelser mellan områden och grupper. Socialstyrelsen önskar vidare att förslaget enligt ovan ska ske i samverkan med regioner och kommuner genom de partnerskap som existerar bland dessa aktörer.

5.4 Kartlägga förekomsten av och behov hos barn och unga med långvariga och stora vård- och omsorgsbehov

Socialstyrelsen är positiv till förslaget om ett uppdrag att leda ett arbete med att kartlägga förekomsten av och behov hos barn och unga med långvariga och stora vård- och omsorgsbehov, vilket även omfattar tandvård. Behoven hos barn och unga med samsjuklighet (psykiatrisk eller somatisk sjukdom) och/eller barn och unga som har många olika parallella vård- och omsorgskontakter (exempelvis BUP, barnhabilitering, LSS eller övriga socialtjänstkontakter) behöver beaktas avseende hur de ska tas emot och hur följas upp. Socialstyrelsen anser att utredningen även bör omfatta en kartläggning över eventuellt behov av stöd hos vårdnadshavare och andra anhöriga till dessa barn och ungdomar.

Socialstyrelsen anser dock att det finns det vissa delar i förslaget som beskrivs något otydligt. Syftet med det föreslagna uppdraget anges vara att synliggöra gruppen barn och unga med långvariga och stora behov, så att vården kan samordna sina insatser mer ändamålsenligt och effektivt. Kartläggningen anges kunna bli ett underlag för huvudmännens planering, organisering och styrning av hälso- och sjukvården. Samtidigt nämns att kartläggningen ska gälla barn och unga med långvariga och stora vård- och omsorgsbehov, det vill säga inte bara hälso- och sjukvårdsbehov. Det nämns att barn och unga som är socialt utsatta eller får olika stödinsatser från socialtjänsten i mesta möjliga mån bör omfattas av kartläggningen. Socialtjänsten nämns således, men underlaget är inte tänkt som ett underlag för planering och liknande arbete inom deras verksamhet. Socialstyrelsen anser att förslaget bör formuleras så att kartläggningen också utformas för att ge socialtjänsten underlag för insatser som sker i samverkan med hälso- och sjukvården samt andra berörda aktörer. Att kartlägga sociala behov, men sedan bara använda resultaten i verksamheter som bedriver hälso- och sjukvård, torde kunna anses vara både ineffektivt och etiskt tveksamt. Det handlar inte bara om att förbättra underlaget för olika verksamheter, utan även om att resultaten av kartläggningen ska leda till adekvat vård och omsorg.

5.7 Utlämnande av uppgifter från hälso- och sjukvården till barn och vårdnadshavare bör utredas

Socialstyrelsen noterar att utredningen föreslår att regeringen tillsätter en utredning för att se över om dagens lagstiftning är ändamålsenlig när det gäller utlämnande av uppgifter från hälso- och sjukvården till barn respektive vårdnadshavare. Om så inte skulle vara fallet anges att utredningen bör lämna förslag på hur en mer ändamålsenlig ordning skulle kunna åstadkommas,

exempelvis om det är möjligt och lämpligt med en reglering som innebär att barn efter en viss preciserad ålder får ges tillgång till uppgifter, eller vissa typer av uppgifter, om sig själva och förfoga över sekretessen till skydd för barnet. Socialstyrelsen ställer sig frågande till ändamålsenligheten i att eventuellt ersätta dagens reglering, där rätten att förfoga över sekretessen alltmer övergår till barnet i takt med att barnet blir äldre och mognare, med en reglering som innehåller preciserade åldersgränser. Vid bedömningen av barnets möjlighet att förfoga över sekretessen bör hänsyn tas till barnets ålder och mognad samt till frågans art, komplexitet och konsekvenser, på det sätt som följer av nuvarande reglering.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Olivia Wigzell. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Natalia Borg, Mona Heurgren, Thomas Lindén, Jenny Rehnman, samt tillförordnade avdelningschefen Pär Ödman och enhetschefen Jenny Gardbrant deltagit. Juristen Carina Carmona har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Olivia Wigzell